

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδοτήσεως 206/2017

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(ΤΜΗΜΑ Β')**

Συνεδρίαση της 3ης Οκτωβρίου 2017

Σύνθεση:

Πρόεδρος : Αλέξανδρος Καραγιάννης, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ.

Μέλη : Στέφανος Δέτσης, Θεόδωρος Ψυχογιός, Δημήτριος Χανής, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Αλέξανδρος Ροϊλός, Αδαμαντία Καπετανάκη, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη και Διονύσιος Χειμώνας, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Κωνσταντίνα Νασοπούλου Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο)

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ : Το υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΜΕΒΟ-Β / Φ6.16.10 οικ.176611 / 1934 / 16-5-2017 έγγραφο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας - Γενική Γραμματεία Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών (Δ/ση Μεταλλευτικών, Ενεργειακών και Βιομηχανικών Ορυκτών – Τμ. Γ').

ΕΡΩΤΗΜΑ : 1) Ποιες εγκαταστάσεις θα περιέλθουν στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου χωρίς αποζημίωση της μισθώτριας μετά την πάροδο του συμβατικού χρόνου δυνάμει της κυρωθείσας με τον ν. 371/1976 σύμβασης εκμίσθωσης του δικαιώματος εκμετάλλευσης των σιδηρονικελιούχων μεταλλευμάτων της περιοχής Λάρυμνας ;

2) Η μεταβίβαση της κυριότητας των εγκαταστάσεων αυτών στο Ελληνικό Δημόσιο πραγματοποιείται αυτοδικαίως κατά τον χρόνο λήξεως της συμβάσεως ή απαιτούνται επιπλέον ενέργειες, όπως μεταγραφή στο οικείο Υποθηκοφυλακείο: Σε καταφατική περίπτωση ποιός τίτλος θα μεταγραφεί:

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ : Κωνσταντίνα Νασοπούλου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Επί των ανωτέρω ερωτημάτων το Β' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Από το έγγραφο της ερωτώσης υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό με βάση το οποίο υποβλήθηκαν τα εν θέματι ερωτήματα:

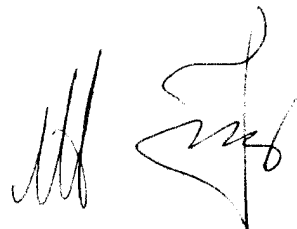
1. Με την από 16 Ιουλίου 1952 σύμβαση, κυρωθείσα με το ν. 2207/1952 (Α' 262) το Ελληνικό Δημόσιο εκμίσθωσε, κατόπιν δημοπρασίας, στην Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (Α.Ε.Ε.Χ.Π.Λ.) για μια 36ετία το δικαίωμα εκμετάλλευσης των σιδηρονικελιούχων μεταλλευμάτων της περιοχής Λάρυμνας, ήτοι τα περιελθόντα σε αυτό, δυνάμει του α.ν. 1530/1950 (Α' 247), δικαιώματα μεταλλειοκτησίας στον μεταλλευτικό χώρο της παραχώρησης 107 Νομού Αττικοβοιωτίας και μισθωτικά ή υπομισθωτικά δικαιώματα στους μεταλλευτικούς χώρους των παραχωρήσεων 1 και 8Β Νομού Φθιωτιδοφωκίδας και 105 Νομού Αττικοβοιωτίας.

2. Με την σύμβαση αυτή προβλέφθηκε μεταξύ άλλων και η υποχρέωση του μισθωτή να ιδρύσει εγκαταστάσεις επεξεργασίας σιδηρονικελιούχων μεταλλευμάτων (όρος 9) εντός ορισμένου χρόνου (όρος 12). Επίσης, στον όρο 20 της Συμβάσεως ορίστηκε ότι «Μετά την λήξιν της μισθώσεως ή εν περιπτώσει λύσεως αυτής μονομερώς υπό του μισθωτού ή εκπτώσεως αυτού, οφείλει ούτος να αποχώρηση των μεταλλείων και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας εντός 15ημέρου από της λήξεως ή λύσεως της μισθώσεως ή εκπτώσεως, άλλως αποβάλλεται του μισθίου και των εγκαταστάσεων εν γένει διοικητικώς. Καθ' απάσας τας ανωτέρω περιπτώσεις, περιέρχονται εις την κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου άνευ αξιώσεως του μισθωτού προς αποζημίωσιν το σύνολον των εγκαταστάσεων, μηχανημάτων, εργαλείων, υλικών κλπ., ως και αι τυχόν υπέρ αυτού απαλλοτριωθείσαι εκτάσεις. Ο μισθωτής υποχρεούται όπως εντός τριών μηνών από της λύσεως της μισθώσεως ή εκπτώσεως αυτού αποκόμιση τα επί του μισθίου ευρισκόμενα εξωρυγμένα μεταλλεύματα και επεξεργασμένα προϊόντα. Παρεχομένης απράκτου της προθεσμίας ταύτης, περιέρχονται και ταύτα εις την κυριότητα του Δημοσίου».

3. Κατόπιν της από 15-5-1953 αιτήσεως της μισθώτριας εταιρείας, ακολούθησε η υπ' αρ. 61523/3-9-1953 απόφαση του Υπουργού Βιομηχανίας, δυνάμει της οποίας κηρύχθηκε υπέρ αυτής απαλλοτρίωση, κατ' εφαρμογήν των

διατάξεων του άρθρου 32 του προϊσχύοντος Μεταλλευτικού Κώδικος και του ν.δ/τος 1520/1942 (Α'182) «περί απαλλοτριώσεων ξένης ακινήτου περιουσίας υπέρ των αναγκών της εκμεταλλεύσεως των μεταλλείων», ιδιωτικής εκτάσεως 299 στρεμμάτων, που βρίσκεται στην περιφέρεια της κοινότητας Λαρύμνης του νομού Φθιώτιδος και εμπίπτει εντός του χώρου της παραχώρησης 1 Νομού Φθιωτιδοφωκίδας, για την εξυπηρέτηση της εκμεταλλεύσεως των ως άνω μισθωθέντων μεταλλείων. Ειδικότερα, η απαλλοτρίωση διενεργήθηκε προκειμένου να ανεγερθούν εγκαταστάσεις για την επεξεργασία των προερχομένων από τα ανωτέρω μεταλλεία μεταλλευμάτων και λοιπές βοηθητικές εγκαταστάσεις, ως και εγκαταστάσεις στεγάσεως του προσωπικού. Μεταξύ των εγκαταστάσεων που ανεγέρθηκαν το ίδιο έτος εντός της απαλλοτριωθείσης εκτάσεως συμπεριλαμβάνεται το μεταλλουργικό εργοστάσιο της Λάρυμνας, το οποίο υπήρξε αναγκαίο για την επεξεργασία και την πλήρη αξιοποίηση των μεταλλευμάτων μέσω καθετοποιημένης παραγωγής (δηλ. την παραγωγή του τελικού προϊόντος).

4. Κατά το χρόνο ισχύος της ως άνω σύμβασης υπογράφηκε μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της ΛΑΡΚΟ - Ανώνυμος Ελληνική Μεταλλευτική και Μεταλλουργική Εταιρεία Λαρύμνης (ΛΑΡΚΟ Α.Ε.Μ.Μ.Ε.Λ. - «παλαιά ΛΑΡΚΟ») η κυρωθείσα με το ν. 371/1976 (Α' 167) από 3 Μαρτίου 1976 σύμβαση εκμίσθωσης για μια 36ετία του δικαιώματος εκμετάλλευσης των σιδηρονικελιούχων μεταλλευμάτων της περιοχής Λάρυμνας, ήτοι των δικαιωμάτων του Δημοσίου που αποτελούσαν το μισθωτικό αντικείμενο προαναφερθείσας σύμβασης εκμίσθωσης. Η νέα σύμβαση υπογράφηκε εν όψει της πραγματοποίησης από την ΛΑΡΚΟ Α.Ε.Μ.Μ.Ε.Λ. νέων επενδύσεων, ύψους 1.700.000.000 δραχμών για την επέκταση των εγκαταστάσεων της. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του κυρωτικού νόμου, από της ισχύος της κυρουμένης σύμβασης (ήτοι από τη δημοσίευση του κυρωτικού νόμου στην ΕτΚ, δηλαδή από 1-7-1976) έπαυσε να ισχύει η κυρωθείσα με το ν. 2207/1952 προηγούμενη σύμβαση μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της εταιρείας Α.Ε.Ε.Χ.Π.Α., η οποία είχε εν τω μεταξύ εκχωρήσει τα εκ της σύμβασης της δικαιώματα στη ΛΑΡΚΟ Α.Ε.Μ.Μ.Ε.Λ. Περαιτέρω, με τον όρο 13 της νέας συμβάσεως προβλέφθηκε ότι «Επί τη λήξει της μισθώσεως, άπασαι αι εγκαταστάσεις εντός του χώρου των εκμισθουμένων και υπεκμισθουμένων μεταλλείων μετά των γηπέδων, εφ' ων αι εν λόγω εγκαταστάσεις, περιέρχονται εις την κυριότητα του Δημοσίου, άνευ αποζημιώσεως τινός της μισθώτριας».

5. Η 36ετής διάρκεια της ανωτέρω δεύτερης σύμβασης εκμίσθωσης έληξε στις 30-6-2012. Πριν τη λήξη της και κατόπιν σχετικού αιτήματος της μισθώτριας εταιρείας (πλέον Γενική Μεταλλευτική και Μεταλλουργική Ανώνυμη Εταιρεία ΛΑΡΚΟ - Γ.Μ.Μ.Α.Ε. ΛΑΡΚΟ - «νέα» ΛΑΡΚΟ, στην οποία, μέσω του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων Α.Ε. - Ο.Α.Ε., είχαν μεταβιβαστεί τα εκ της σύμβασης του 1976 δικαιώματα της «παλαιάς» ΛΑΡΚΟ), υπογράφηκε μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Γ.Μ.Μ.Α.Ε. ΛΑΡΚΟ η υπ' αρ. 101.704/21-6-2012 σύμβαση εκμίσθωσης των αυτών μεταλλευτικών δικαιωμάτων του Δημοσίου στην περιοχή της Λάρυμνας για χρονικό διάστημα 6 μηνών, από 1-7-2012 έως 31-12-2012, με τη διαδικασία, τους όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου 144§3 του Μεταλλευτικού Κώδικα (ν.δ.210/1973, ΦΕΚ Α' 277), όπως ισχύει, ήτοι με τη διαδικασία της απευθείας εκμίσθωσης προς την τελευταία μισθώτρια επιχείρηση.

6. Ακολούθησε η υπογραφή της υπ' αρ. 14.797/23-4-2013 σύμβασης εκμίσθωσης των μεταλλευτικών δικαιωμάτων του Δημοσίου για την έρευνα και εκμετάλλευση των σιδηρονικελιούχων μεταλλευμάτων της περιοχής Λάρυμνας μαζί με όλες τις εγκαταστάσεις που ευρίσκονται εντός των ορίων του καλούμενου Δημόσιου Μεταλλείου Λάρυμνας, ως ενιαίο και αναπόσπαστο μέρος αυτού (σελ. 7 του μισθωτηρίου συμβολαίου) μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Γ.Μ.Μ.Α.Ε. ΛΑΡΚΟ για 6 μήνες, από 1-1-2013 έως 30-6-2013, με δικαίωμα μονομερούς παράτασης εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου για 6 επιπλέον μήνες, από 1-7-2013 έως 31-12-2013. Η εν λόγω παράταση δόθηκε με την υπ' αρ. πρωτ. Δ8/Δ/Φ16.10/οικ.13614/2552/11-7-2013 απόφαση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΑΔΑ: ΒΛ400-6ΥΟ).

7. Τέλος, με το άρθρο 55§7 του ν. 4223/2013 (Α' 287) παρατάθηκε μέχρι την εγκατάσταση του πλειοδότη που θα αναδειχθεί κατόπιν διενέργειας ανοιχτού πλειοδοτικού διαγωνισμού που θα προκηρύξει το ΥΠΕΝ για τη μίσθωση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων του Δημοσίου στο δημόσιο μεταλλείο της Λάρυμνας μετά των επ' αυτού εγκαταστάσεων, αυτοδικαίως από την επομένη της λήξης της, χωρίς την τήρηση οποιασδήποτε διαδικασίας και διατύπωσης, με τους ίδιους όρους, η μίσθωση που καταρτίστηκε με το υπ' αρ. 14.797/23-4-2013 μισθωτήριο συμβόλαιο, όπως η μίσθωση αυτή παρατάθηκε με την υπ' αρ. πρωτ. Δ8/Δ/Φ16.10/οικ.13614/2552/11-7-2013 υπουργική απόφαση.

8. Μετά την λήξη της από 3-3-1976 μισθώσεως ανέκυψε διάσταση απόψεων μεταξύ του εκμισθωτού, Ελληνικού Δημοσίου και της μισθώτριας εταιρείας

όσον αφορά τα ακίνητα που περιήλθαν στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου και αποτελούν αντικείμενο της νέας σύμβασης, όπως ισχύει σήμερα, μετά την δυνάμει του άρθρου 55§7 του ν. 4223/2013 τελευταία παράταση.

Νομοθετικό πλαίσιο

9. Στις διατάξεις των άρθρων 173, 200, 361 του Αστικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 173 Ερμηνεία της δήλωσης

Κατά την ερμηνεία της δήλωσης βουλήσεως αναζητείται η αληθινή βούληση χωρίς προσήλωση στις λέξεις.

Άρθρο 200 - Ερμηνεία συμβάσεων

Οι συμβάσεις ερμηνεύονται όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη.

Άρθρο 361- Ενοχή από σύμβαση

Για τη σύσταση ή αλλοίωση ενοχής με δικαιοπραξία απαιτείται σύμβαση, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά.

10. Εξ άλλου, στις διατάξεις των άρθρων 15, 65, 66, 67 και 73, 102 και 103 του Μεταλλευτικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 15 - Μεταλλειοκτησία

Το δικαίωμα κυριότητας επί μεταλλείου (μεταλλειοκτησία) παραχωρείται μετά προηγούμενη μεταλλευτικήν έρευναν και τήρησιν της εις τα ακόλουθα άρθρα διαγραφόμενης διαδικασίας.

Άρθρον 60

Το Γρ. Δ/γμα περί παραχωρήσεως μεταλλείου δέον ιδία να διαλαμβάνη:

α) Το ονοματεπώνυμον, όνομα πατρός και ιθαγένειαν του δικαιούχου, επί δε νομικών προσώπων την επωνυμίαν, την έδραν και διεύθυνσιν αυτών.

β) Το αριθμόν και χρονολογίαν της αδείας μεταλλευτικών ερευνών και της προκηρύξεως.

γ) Τον Νομόν, Δήμον ή Κοινότητα, εις την περιφέρειαν των οποίων κείται το παραχωρούμενον μεταλλείον, ως και τα όρια και την έκτασιν αυτού, προσδιοριζομένων κατά τα εις το άρθρον 22 του παρόντος οριζόμενα.

δ) Το ανευρεθέν μεταλλευτικόν ορυκτόν.

ε) Οτι ο δικαιούχος θα έχη το αποκλειστικόν δικαίωμα, να εξορύσση και εν γένει να εκμεταλλεύηται το ανευρεθέν μεταλλευτικόν ορυκτόν και παν άλλο τυχόν

υπάρχον εις τον χώρον του παραχωρουμένου μεταλλείου μεταλλευτικόν ορυκτόν, πλην των υπέρ του Δημοσίου εξηρημένων, και

στ) Τους γενικούς όρους, υπ' ους παραχωρείται το μεταλλείον σχέσιν έχοντας με την εν άρθρω 47 του παρόντος προβλεπομένην οιονονομικοτεχνικήν μελέτην και την εν γένει αξιοποίησιν του Μεταλλείου διά τεχνικών μέσων, αναλόγων πρός την σπουδαιότητα τούτου".

ζ) Ότι ο διακαιούχος θα υπόκειται εις απώλειαν των δικαιωμάτων του (έκπτωσιν) εν περιπτώσει μη συμμορφώσεώς του προς τα υπό του παρόντος επιτασσόμενα ή προς τους όρους υπ' ους παραχωρούνται ταύτα.

Άρθρο 65 - Δικαίωμα μεταλλειοκτησίας

1. Τα μεταλλεία ως και τα συστατικά αυτών είναι ακίνητα, από της δημοσιεύσεως δε διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως του υπό του άρθρ. 59 του παρόντος προβλεπομένου παραχωρητηρίου Π.Δ/τος, συνιστάται το δικαίωμα κυριότητος επί μεταλλείου (μεταλλειοκτησία), όπερ είναι αυτοτελές εμπράγματον δικαίωμα, όλως διακεκριμένον από της κυριότητος επί του εδάφους.

2. Επιμελεία του μεταλλειοκτήτου το παραχωρητήριον Π.Δ/μα μεταγράφεται εις τα οικεία βιβλία μεταγραφών.

Άρθρο 66

1. Επί της κατά τα άρθρ. 59 και 65 του παρόντος συνιστωμένης μεταλλειοκτησίας εφαρμόζονται αι εις τα ακίνητα ισχύουσαι διατάξεις του Αστικού Κώδικος, εφόσον δεν ορίζεται άλλως εις το παρόν.

2. Τα μεταλλευτικά ορυκτά, μετά την εκ του μεταλλείου εξόρυξίν των, είναι κινητά.

Άρθρο 67 - Περιεχόμενον - έκτασις

1. Επιφυλασσομένων των διατάξεων των άρθρ. 18 και 19 του παρόντος ο μεταλλειοκτήτης έχει το αποκλειστικόν δικαίωμα, να αναζητεί να εξορύσσει και εν γένει να εκμεταλλεύεται άπαντα τα εντός του παραχωρηθέντος χώρου μεταλλευτικά ορυκτά, πλην των υπέρ του Δημοσίου εξηρημένων, περί ων αι διατάξεις του άρθρ. 143 του παρόντος.

2. Το ως άνω δικαίωμα εκτείνεται τόσον επί της επιφανείας του εδάφους επί εκτάσεως, ως αύτη ορίζεται διά των εις το παραχωρητήριον Π.Δ/μα ορίων, όσον και εις τον υπό την επιφάνειαν χώρον, προσδιοριζόμενον διά των κατακορύφων επιπέδων των αγομένων εκ των συνδεουσών τα όρια ευθειών γραμμών και εις απεριόριστον βάθος.

3. Επίσης ο μεταλλειοκτήτης δικαιούται να προβαίνει εις απάσας τας προς άσκησιν του δικαιώματός του εργασίας, να εκτελεί συναφή έργα, ως και να ανεγείρει τας αναγκαίας εγκαταστάσεις, επιφανειακώς και υπογείως

Άρθρο 73 - Προϊόντα Μεταλλείων

1. Προϊόντα μεταλλείων είναι τα υπό των διατάξεων του παρόντος χαρακτηριζόμενα ως μεταλλευτικά ορυκτά ή μεταλλεύματα, μετά την εκ του μεταλλείου εξόρυξιν αυτών, είτε ακατέργαστα είτε υποστάντα την αναγκαίαν προς εμπορίαν αυτών κατεργασίαν ως και τα κατά την κατεργασίαν τούτων προκύπτοντα υποπαράγωγα.

2.

Άρθρο 74 - Έγκρισις συμβάσεων και τύπος

1. Αι συμβάσεις αι έχουσαι αντικείμενον την σύστασιν, αλλοίωσιν, ή μετάθεσιν μεταλλευτικών εν γένει δικαιωμάτων ή την παραχώρησιν της χρήσεως ή της χρήσεως και καρπώσεως τούτων απορρεόντων εξ αδείας μεταλλευτικών ερευνών ή εκ παραχωρηθέντος μεταλλείου, ως και αι τροποποιούσαι ταύτας, συντελούνται από της εγκρίσεώς των κατά τα εις την παρ. 1 του άρθρ. 76 του παρόντος οριζόμενα.

2. Αι περί των η προηγούμενη παράγραφος συμβάσεις ως και αι περί καταργήσεως τούτων, γίνονται επί ποιινή ακυρότητος ενώπιον συμβολαιογράφου.

3. Αι διατάξεις της παρ. 1 δεν έχουν εφαρμογήν επί συστάσεως υποθήκης.

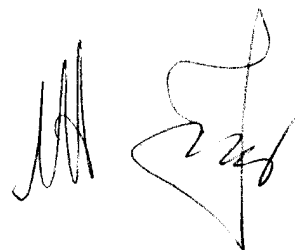
4. Επί μεταλλειοκτησίας, της κατάρτισεως των συμβάσεων της παρ. 1, δέον απαραιτήτως να προηγείται η μεταγραφή του σχετικού παραχωρητηρίου Π.Δ/τος, εις τα βιβλία μεταγραφών του γραφείου εις την περιφέρειαν του οποίου κείται το μεταλλείον.

Άρθρο 102

Η εκμετάλλευσις των μεταλλείων χαρακτηρίζεται δια την εφαρμογήν των διατάξεων του παρόντος ως δημοσίας ωφελείας.

Άρθρο 103

Από της δημοσιεύσεως του περί παραχωρήσεως μεταλλείου π.δ/τος ο μεταλλειοκτήτης ή ο διάδοχος αυτού ή ο εξ αυτού έλκων δικαιώματα υποχρεούται όπως άρξηται της εκμεταλλεύσεως των εις τον χώρον του μεταλλείου διαπιστωθέντων κοιτασμάτων μεταλλευτικών ορυκτών, δι' αναλόγων προς την σπουδαιότητα τούτων, τεχνικών και οικονομικών μέσων.

Ερμηνεία των διατάξεων

Από τις προπαρατεθείσες διατάξεις συνάγονται τα ακόλουθα:

11. Οι ορυκτές πρώτες ύλες θεωρούνται, σύμφωνα με το Σύνταγμα, πηγές εθνικού πλούτου και το κράτος οφείλει, χάριν του δημοσίου συμφέροντος, να λαμβάνει τα επιβαλλόμενα μέτρα για την αξιοποίηση τους, για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και ιδιαίτερα την προαγωγή της οικονομίας στις ορεινές, νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές (106§1).

12. Η εκμετάλλευση ενός μεταλλείου χαρακτηρίζεται εκ του νόμου ως σκοπός δημοσίας ωφέλειας, συνιστάμενος στην αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας (102 Μ.Κ.). Ως αξιοποίηση νοείται όχι μόνο η εξόρυξη του μεταλλεύματος (απλή εξαγωγή του πόρου), αλλά και η επεξεργασία αυτού, και μάλιστα μέχρι του βαθμού της πλήρους καθετοποίησης της δραστηριότητας, δηλαδή μέχρι την παραγωγή τελικού μεταλλουργικού προϊόντος, καθώς αυτό αποτελεί την κατ' εξοχήν αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας προς όφελος της εθνικής οικονομίας, αντίληψη που αποτυπώνεται και στον Μεταλλευτικό Κώδικα.

13. Στο πλαίσιο αυτό, η έννοια της εκμεταλλεύσεως είναι ευρεία και εμπεριέχει την εξόρυξη όλων των μεταλλευτικών ορυκτών που απαντώνται στο μεταλλείο και την διάθεσή τους στην αγορά, είτε ακατέργαστων είτε μετά από την αναγκαία επεξεργασία (60 αρ. ε', 67§1 & 73§1 Μ.Κ., Α. Βούλγαρης, Μεταλλευτικός Κώδιξ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, σελ. 152). Επισημαίνεται ότι ο «χώρος» ενός μεταλλείου δεν προσδιορίζεται από τα σημεία εκείνα όπου λαμβάνει χώρα η εξόρυξη, αλλά εκτείνεται σε όλη την έκταση που αναφέρεται στο παραχωρητήριο διάταγμα, όπως οριοθετείται με τις συντεταγμένες της παραχώρησης (60 αρ. γ' Μ.Κ.).

14. Από τη διάταξη του άρθρου 18§1 του Συντάγματος προκύπτει ότι προκειμένου περί μεταλλείων, λόγω της ιδιαίτερης σημασίας αυτών για την εθνική οικονομία και των ειδικών από τεχνικής και νομικής απόψεως συνθηκών, υπό τις οποίες είναι δυνατή η εκμετάλλευσή τους, καταλείπεται στο νομοθέτη πλήρης ελευθερία κατά τον καθορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες αποκτώνται, διατηρούνται και καταλύονται ή αφαιρούνται τα επ' αυτών δικαιώματα (18§1 Συντάγματος, ΣΤΕ 1604-1608/2017, 363-364/1998 κ.α.).

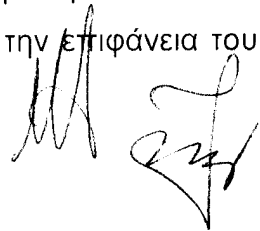
15. Προς το σκοπό της εξασφάλισης της εκμετάλλευσης του μεταλλείου με τις διατάξεις του Μεταλλευτικού Κώδικος ειδικές ρυθμίσεις για τον τρόπο άσκησης των δικαιωμάτων επί των μεταλλείων τέθηκαν σε ισχύ και προβλέφθηκαν υποχρεώσεις,

αλλά και ευρείες εξουσίες του μεταλλειοκτήτη. Ειδικότερα, προβλέφθηκε ο διαχωρισμός του δικαιώματος κυριότητας επί του εδάφους από το δικαίωμα επί του μεταλλείου, το οποίο (δικαίωμα) το Δημόσιο δύναται, υπό την επιφύλαξη των άρθρων 143 επομ. του Μεταλλευτικού Κώδικα περί των ιδίων αυτού μεταλλευτικών δικαιωμάτων, να παραχωρήσει σε ιδιώτη συστήνοντας υπέρ αυτού το αυτοτελές εμπράγματο δικαίωμα της μεταλλειοκτησίας (ΣτΕ 1604-1608/2017, 1449/2015).

16. Η μεταλλειοκτησία συνεπάγεται το αποκλειστικό, και χρονικά περιορισμένο, δικαίωμα του μεταλλειοκτήτη να ερευνά, να εξορύσσει και να εκμεταλλεύεται όλα τα μεταλλευτικά ορυκτά που βρίσκονται εντός του παραχωρηθέντος χώρου, πάνω ή κάτω από την επιφάνεια του εδάφους, εκτελώντας τις απαραίτητες για την εκμετάλλευση εργασίες και συναφή έργα και κατασκευάζοντας τις αναγκαίες επιφανειακές και υπόγειες εγκαταστάσεις (67 Μ.Κ.), καθώς και να ζητά την αναγκαστική απαλλοτρίωση αστικών ή αγροτικών εδαφικών εκτάσεων εντός ή εκτός του μεταλλευτικού χώρου για τις ανάγκες της εκμετάλλευσης ή την σύσταση εμπραγμάτων επ' αυτών δικαιωμάτων (128 επ. Μ.Κ.), όταν δεν είναι δυνατή η απόκτησή τους με άλλο τρόπο (ΣτΕ 1604-1608/2017, 1449/2015, 2515-2518/2013).

17. Ειδικότερες διατάξεις του Μεταλλευτικού Κώδικα (158 & 161 Μ.Κ.) ρυθμίζουν την κατά παρέκκλιση των ισχυόντων στην κείμενη πολεοδομική νομοθεσία και κατά δεσμία αρμοδιότητα της πολεοδομικής αρχής να εγκρίνει την παρέκκλιση χορήγηση αδειών για την ανέγερση εγκαταστάσεων (κατοικιών, γραφείων, αποθηκών και κτισμάτων εργοστασίων) που εξυπηρετούν την εκμετάλλευση και την επεξεργασία των μεταλλευμάτων και χωροθετούνται εντός του μεταλλευτικού χώρου, όταν η θέση, τα ειδικά χαρακτηριστικά και η αναγκαιότητα των εγκαταστάσεων αυτών για την εξυπηρέτηση της μεταλλευτικής δραστηριότητας τεκμηριώνεται με τις αρμοδίως χορηγηθείσες αποφάσεις περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων και των σχετικών τεχνικών μελετών του έργου και, σε περίπτωση κατασκευής εγκαταστάσεων εργοστασίου, με την, κατ' άρθρο 158 του Μεταλλευτικού Κώδικα, άδεια εγκατάστασης ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού (ΣτΕ 1449/2015).

18. Οι εγκαταστάσεις και τα εν γένει έργα και αντικείμενα που είναι προορισμένα σε διαρκή εξυπηρέτηση της εκμεταλλεύσεως του μεταλλείου θεωρούνται παρακολουθήματα αυτού, κατά την μεταλλευτική νομοθεσία και, ασχέτως του χώρου στον οποίον βρίσκονται, δηλαδή επί ή υπό την επιφάνεια του

μεταλλείου, εντός ή εκτός των ορίων της παραχωρήσεως και του ειδικότερου χαρακτηρισμού τους ως συστατικών ή παρακολουθημάτων, αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο με το μεταλλείο, ανήκουν κατά κυριότητα στον μεταλλειοκτήτη και ακολουθούν την νομική τύχη του κυρίου ακινήτου (Α.Π. 23/1960, ΝοΒ. έτος 8^ο, σελ. 435, ΝΣΚ 154/2011, 67/2002, Γ. Καββαδός, Ελληνική Μεταλλευτική Νομοθεσία, έκδ. 1969, σελ. 63, αρ. 151 & 152).

19. Τα μεταλλευτικά δικαιώματα είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο μεταβιβαστικής δικαιοπραξίας, η οποία περιβάλλεται τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου και υπόκειται σε έγκριση από τον αρμόδιο Υπουργό (74 επ. Μ.Κ., Π.Πρ.Αθηνών 4388/2010, Δημοσίευση ΝΟΜΟΣ, Α. Βούλγαρη, ανωτ., σελ. 110). Η μίσθωση μεταλλείου αποτελεί μίσθωση προσοδοφόρου πράγματος για την οποία ισχύουν οι διατάξεις περί αστικής μίσθωσης και μίσθωσης αγροτικού κτήματος. Ο μισθωτής οφείλει να εκμεταλλεύεται το μεταλλείο με επιμέλεια και σύμφωνα με τον προορισμό του, ώστε και μετά την λήξη της μισθώσεως να είναι παραγωγικό (Μ.Πρ.Θεσ/νίκης 25772/2004), μετά δε το πέρας της συμβάσεως υποχρεούται να το παραδώσει στον εκμισθωτή - μεταλλειοκτήτη συνοδευόμενο με τα παρακολουθήματά δηλαδή τις εγκαταστάσεις και τα έργα της εκμεταλλεύσεως που αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση της μεταλλείας, καθ' όσον τυχόν αποχωρισμός τους εκ του μεταλλείου συνεπάγεται βλάβη του (πρβλ. 25§6 προϊσχύσαντος Μεταλλευτικού Κώδικα, όπου ρητά προσδιορίστηκαν οι υποχρεώσεις του μισθωτού μετά τη λήξη της μισθώσεως σε Γ. Καββαδά ανωτ., σελ. 71, αρ. 183).

20. Με την διάταξη του άρθρου 361 Α.Κ. καθιερώνεται η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων ως απόρροια της αρχής της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης, στην οποία στηρίζεται το ιδιωτικό δίκαιο. Η ελευθερία των συμβάσεων περιλαμβάνει την ελευθερία συνάψεως ή μη συνάψεως της συμβάσεως και την ελευθερία καθορισμού του περιεχομένου της. Ό,τι τα μέρη αποφασίσουν πως θα είναι το περιεχόμενο της συμβάσεως τους αυτό ισχύει, αυτό τους δεσμεύει. Η δεσμευτικότητα των συμβάσεων είναι απόρροια της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων. Αυτονομία και αυτοδιάθεση σημαίνει και αναγκαία αυτοδέσμευση (*pacta sunt servanda*). Ο κανόνας ότι απαιτείται και αρκεί σύμβαση ισχύει τόσο για την σύσταση όσον και για την αλλοίωση ή κατάργηση ενοχών. Η αρχή της αυτονομίας απονέμει στα μέρη τη δύναμη όχι μόνο να καταρτίζουν ορισμένη σύμβαση, αλλά και να την καταργούν με μια άλλη (αντίθετη συμφωνία - *contrarius consensus*, Γεωργιάδης – Σταθόπουλος Αστικός Κώδιξ – υπό το άρθρο 361, αρ. 1,

3, 17, 23, εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 416 – 454, αρ.27). Συναφώς προς ταύτα, οι συμβάσεις ερμηνεύονται όπως απαιτεί η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, στο πλαίσιο δ' αυτό αναζητείται η αληθής βούληση των συμβαλλομένων μερών, υπό την έννοια ότι στους όρους της σύμβασης πρέπει να αποδίδεται το νόημα που έχουν κατά την κρίση του μέσου, εντίμου και εχέφρονα ανθρώπου του οικείου κύκλου των συναλλαγών.

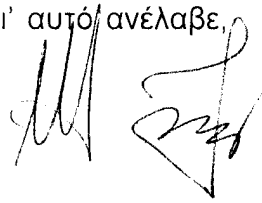
Στην υπό εξέταση περίπτωση παρατηρούμε τα εξής:

21. Την 1-7-1976, ημερομηνία δημοσίευσως του ν. 371/1976, καταργήθηκε η με το ν. 2207/1952 κυρωθείσα σύμβαση μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Ανώνυμης Ελληνικής Εταιρείας Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (Α.Ε.Ε.Χ.Π.Λ., άρθρο 2 ν. 371/1976, βλ. και όρος 24 της από 3-3-1976 συμβάσεως) και τέθηκε σε ισχύ η νέα από 3-3-1976 σύμβαση μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της εταιρείας ΛΑΡΚΟ - Ανώνυμος Ελληνική Μεταλλευτική και Μεταλλουργική Εταιρεία Λαρύμνης, διαδόχου της Α.Ε.Ε.Χ.Π.Λ.. Και οι δύο συμβάσεις από της νομοθετικής κυρώσεώς τους απέκτησαν ισχύ ισοδύναμη του νόμου.

22. Ειδικότερα, συμφωνήθηκε η εκμίσθωση για 36 έτη των δικαιωμάτων μεταλλειοκτησίας που ανήκαν στο Ελληνικό Δημόσιο της οριστικής παραχωρήσεως μεταλλείου υπ' αριθμ. 107 του νομού Αττικοβοιωτίας και η υπεκμίσθωση για το ίδιο χρονικό διάστημα των μισθωτικών και υπομισθωτικών δικαιωμένων των οριστικών παραχωρήσεων υπ' αριθμ. 1 και 8B του ν. Φθιωτιδοφωκίδος και 105 του νομού Αττικοβοιωτίας (όροι 1 Α&Β της από 16-7-1952 σύμβασης και 1 της από 3-3-1976 νεώτερης σύμβασης).

23. Ακολούθως, προσδιορίστηκε το περιεχόμενο των μισθωτικών συμβάσεων στην αναζήτηση, εκμετάλλευση και επεξεργασία σιδηρονικελιούχων μεταλλευτικών ως και παντός ετέρου μεταλλεύματος (όροι 7 και 18 της από 16-7-1952 σύμβασης και 3 της από 3-3-1976 νεώτερης σύμβασης). Άλλωστε, όπως προαναφέρθηκε, κατά τα ισχύοντα στη μεταλλευτική νομοθεσία, η εκμετάλλευση ενός μεταλλείου πραγματοποιείται με την εξόρυξη και την εν συνεχεία επεξεργασία του μεταλλεύματος.

24. Στην προκειμένη περίπτωση η μισθώτρια εταιρεία ανέλαβε ήδη από το έτος 1952 την πλήρη αξιοποίηση των μεταλλείων της Λάρυμνας, δηλαδή την εξόρυξη των μεταλλευμάτων και την επεξεργασία τους μέχρι την παραγωγή του τελικού μεταλλουργικού προϊόντος (καθετοποιημένη παραγωγή). Γι' αυτό ανέλαβε,

αρχικά, την υποχρέωση ιδρύσεως εγκαταστάσεων επεξεργασίας σιδηρονικελλιούχων μεταλλευμάτων και μάλιστα εντός ορισμένης προθεσμίας (όροι 1 & 11 της συμβάσεως του 1952), ενώ το 1976 την πρόσθετη υποχρέωση να πραγματοποιήσει επένδυση για την βελτίωση των υφισταμένων εγκαταστάσεων και, συγκεκριμένα, την επαύξηση της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων με την προσθήκη εξοπλισμού για την εξόρυξη, μεταφορά και τριβή των μεταλλευμάτων και νέων μονάδων επεξεργασίας στο ήδη υπάρχον κατά το χρόνο υπογραφής της συμβάσεως του 1976 μεταλλουργικό εργοστάσιο επεξεργασίας (ανωτ. αρ. 3 και όρος 9 της συμβάσεως του 1976).

25. Δεδομένης της ομοιότητας των δύο συμβάσεων, οι οποίες συμφωνήθηκαν μεταξύ των ιδίων συμβαλλομένων και είχαν το ίδιο περιεχόμενο, την εκμετάλλευση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων εντός των συγκεκριμένων παραχωρήσεων, η δε δεύτερη αντικατέστησε την πρώτη, η μίσθωση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων της περιοχής της Λάρυμνας δεν έληξε, ούτε λύθηκε με άλλο τρόπο, αλλά συνεχίστηκε και εξακολούθησε να παράγει τα αποτελέσματά της μέχρι την λήξη της (30-6-2012).

26. Ακολούθησε η υπογραφή των από 21-6-2012 και 23-4-2013 μισθωτικών συμβάσεων ομοίου περιεχομένου, που έληξαν η μεν πρώτη την 31-12-2012 η δε δεύτερη μετά από παράταση την 31-12-2013. Η μίσθωση με τους ίδιους όρους παρατάθηκε με το άρθρο 55§7 του ν. 4223/2013 (Α' 287), αυτοδικαίως από της λήξεώς της και άνευ άλλης διατυπώσεως, μέχρι την εγκατάσταση του πλειοδότη που θα αναδειχθεί κατόπιν διενέργειας ανοιχτού πλειοδοτικού διαγωνισμού.

27. Με τον όρο της συμβάσεως του 1976 συμφωνήθηκε ότι *«Επί τη λήξει της μισθώσεως, άπασαι αι εγκαταστάσεις εντός του χώρου των εκμισθουμένων και υπεκμισθουμένων μεταλλείων μετά των γηπέδων, εφ' ων αι εν λόγω εγκαταστάσεις, περιέρχονται εις την κυριότητα του Δημοσίου, άνευ αποζημιώσεως τινός της μισθώτριας».*

28. Άμα τη λήξει της συμβάσεως του 1976 (30-6-2012) πληρώθηκαν οι προϋποθέσεις του όρου 13 της ίδιας συμβάσεως, η οποία, ως προελέχθη, έχει ισχύ νόμου, για την απόκτηση της κυριότητας εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου επί των εγκαταστάσεων εκείνων που βρίσκονται στους χώρους των εκμισθουμένων και υπεκμισθουμένων μεταλλείων μετά των οικείων εδαφικών εκτάσεων.

29. Επισημαίνεται ότι στην σύμβαση του έτους 1952, η οποία είχε επίσης αποκτήσει νομοθετική ισχύ (ν. 2207/1952), εμπεριέχεται αντίστοιχος όρος ότι :

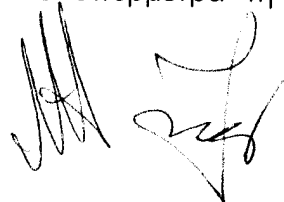
«Μετά την λήξιν της μισθώσεως ή εν περιπτώσει λύσεως αυτής μονομερώς υπό του μισθωτού ή εκπτώσεως αυτού, οφείλει ούτος να αποχώρηση των μεταλλείων και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας, περιέρχονται εις την κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου άνευ αξιώσεως του μισθωτού προς αποζημίωσιν το σύνολον των εγκαταστάσεων, μηχανημάτων, εργαλείων, υλικών κλπ., ως και αι τυχόν υπέρ αυτού απαλλοτριωθείσαι εκτάσεις.....».

30. Ωστόσο, παρά τη διαφορά της διατύπωσης στους προαναφερθέντες όρους των συμβάσεων, ουσιαστικά πρόκειται για ομοίου περιεχομένου καθολικές ρυθμίσεις, από τις οποίες προκύπτει ότι η πρόθεση των συμβαλλομένων μερών ήταν να περιέλθουν στην κυριότητα του Δημοσίου όλες, αδιακρίτως, οι εγκαταστάσεις που βρίσκονται εντός του χώρου των εκμισθωθέντων μεταλλείων, ανεξάρτητα εάν αφορούν εγκαταστάσεις εξορύξεως ή επεξεργασίας, καθ' όσον όλες οι εγκαταστάσεις αυτές αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση της εκμετάλλευσης της μεταλλευτικής δραστηριότητας και είναι αναγκαίες για την αξιοποίηση των μεταλλευμάτων.

31. Όσον αφορά το μεταλλουργικό εργοστάσιο, αυτό ανεγέρθηκε από την μισθώτρια σε έκταση που απαλλοτριώθηκε το 1953 υπέρ αυτής και βρίσκεται εντός του χώρου της Παραχώρησης 1 του νομού Φθιωτιδοφωκίδας και συνδέθηκε άρρηκτα με την εκμετάλλευση των εξορυσσομένων μεταλλευμάτων, δοθέντος ότι, όπως προκύπτει από το διδόμενο ιστορικό και ουδέποτε αμφισβητήθηκε, τέθηκε σε λειτουργία με σκοπό την επεξεργασία τους, έτσι ώστε να επιτευχθεί η πλήρης αξιοποίηση των κοιτασμάτων των μεταλλείων.

32. Συνεπώς, μετά την λήξη της συμβάσεως του έτους 1976 το μεταλλουργικό εργοστάσιο και οι λοιπές εγκαταστάσεις που βρίσκονται εντός των ορίων των παραχωρήσεων που εκμισθώθηκαν με τις εδαφικές εκτάσεις επί των οποίων έχουν ανεγερθεί περιήλθαν κατά κυριότητα, αυτοδικαίως και άνευ αποζημιώσεως τινός, στο Ελληνικό Δημόσιο, κατ' εφαρμογήν της κυρωθείσης με το άρθρο 1 του ν. 371/1976 ιδίας ως άνω συμβάσεως (όρος 13).

33. Σε κάθε περίπτωση, το εργοστάσιο, όπως και κάθε εγκατάσταση που ανεγέρθη για τις ανάγκες της μεταλλείας και συνδέθηκε αναπόσπαστα με το μεταλλείο, περιήλθε αυτοδικαίως στην κυριότητα του μεταλλιοκτήτου, εν προκειμένω του Ελληνικού Δημοσίου, τυχόν δ' αποχωρισμός τους θα επέφερε πλήρη απομείωση της αξίας του, δεδομένου ότι θα δυσχέραινε υπέρμετρα τη

μεταλλευτική δραστηριότητα και θα καθιστούσε ασύμφορη η εκμετάλλευσή του μεταλλείου, γεγονός που θα έχει δυσμενείς συνέπειες για την εθνική οικονομία.

34. Συνεπώς, η βούληση των συμβαλλομένων μερών, όπως εκφράσθηκε στη σύμβαση του 1976, ήταν να αποκτήσει το Ελληνικό Δημόσιο την κυριότητα όλων των εγκαταστάσεων που βρίσκονται εντός του χώρου των μεταλλείων που εκμισθώθηκαν, συμπεριλαμβανομένου και του μεταλλουργικού εργοστασίου και επιρρωνύεται από την διατύπωση της από 23-4-2013 μεταγενέστερης σύμβασης εκμίσθωσης, στην οποία ως αντικείμενο της μισθώσεως αναφέρονται «*τα μεταλλευτικά δικαιώματα του Ελληνικού Δημοσίου για την έρευνα και εκμετάλλευση των σιδηρονικελιούχων μεταλλευμάτων της περιοχής Λάρυμνας μαζί με όλες τις εγκαταστάσεις που ευρίσκονται εντός των ορίων του καλούμενου Δημοσίου Μεταλλείου Λάρυμνας (), ως ενιαίο και αναπόσπαστο μέρος αυτού, σύμφωνα με τις διατάξεις του Μεταλλευτικού Κώδικα, όπως ισχύει*» και την παρόμοια διατύπωση του ν. 4223/2013, όπου γίνεται λόγος για πλειοδοτικό διαγωνισμό «*για τη μίσθωση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων του Δημοσίου επί του δημοσίου μεταλλείου Λάρυμνας μετά των επ' αυτού εγκαταστάσεων*».

35. Επιπροσθέτως των ανωτέρω, τέσσερα (4) από τα μέλη του Τμήματος και συγκεκριμένα ο πρόεδρος του Τμήματος, Αλέξανδρος Καραγιάννης και οι Νομικοί Σύμβουλοι, Στέφανος Δέτσης, Θεόδωρος Ψυχογιός και Διονύσιος Χειμώνας, διατύπωσαν την άποψη ότι, λόγω της κατά τα ανωτέρω περιελεύσεως της κυριότητας στο Ελληνικό Δημόσιο αυτοδικαίως, δεν απαιτείται μεν ως αναγκαία, αλλά είναι ενδεδειγμένη η εκ μέρους της αρμόδιας διοικητικής αρχής έκδοση διοικητικής πράξης, με την οποία να διαπιστώνεται η λήξη της συμβάσεως του έτους 1976 και ότι δυνάμει του ν. 371/1976 (άρθρο 1 όρος 13) το Ελληνικό Δημόσιο κατέστη αυτοδικαίως κύριος του μεταλλουργικού εργοστασίου και των λοιπών εγκαταστάσεων που βρίσκονται εντός των ορίων των παραχωρήσεων που εκμίσθωθηκαν με τις συμβάσεις των ετών 1952 και 1976, προκειμένου να περιγραφούν με λεπτομέρεια όλες οι εγκαταστάσεις και οι εκτάσεις που περιήλθαν στην κυριότητα του Δημοσίου.

Απάντηση

36. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β') γνωμοδοτεί ότι το επίμαχο μεταλλουργικό εργοστάσιο του ερωτήματος, ως και κάθε εγκατάσταση που βρίσκεται εντός των ορίων των εκμισθωθείσων παραχωρήσεων, περιήλθε αυτοδικαίως και

άνευ αποζημιώσεως, μετά την λήξη της συμβάσεως του 1976 (30-6-2012), στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
Αθήνα, 16 Οκτωβρίου 2017
Ο Πρόεδρος
Αλέξανδρος Καραγιάννης
Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Η εισηγήτρια
Κωνσταντίνα Νασοπούλου
Πάρεδρος ΝΣΚ